

T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OSMANLI BAROK DÖNEMİNDEKİ KEMAN
REPERTUARI İLE AVRUPA BAROK DÖNEMİ
KEMAN REPERTUARININ ARASINDAKİ
FARKLILIKLAR

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Berker ÖZEN

Tez Danışmanı: Prof. Leyla Pınar TANSEVER

İstanbul – Şubat 2019

T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OSMANLI BAROK DÖNEMİNDEKİ KEMAN
REPERTUARI İLE AVRUPA BAROK DÖNEMİ
KEMAN REPERTUARININ ARASINDAKİ
FARKLILIKLAR

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Berker ÖZEN

Tez Danışmanı: Prof. Leyla Pınar TANSEVER

İstanbul – Şubat 2019

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Müziği Anabilim/Anasanat Dalı Türk Müziği Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi Berker Özen tarafından hazırlanan
"Osmanlı Barok Dönemindeki Kemane Repertuarı ile Avrupa Barok
Dönemi Kemane Repertuarının Arasındaki Farklılıklar"

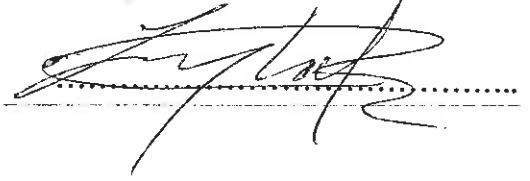
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 23.12/2019

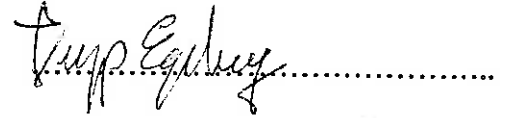
(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

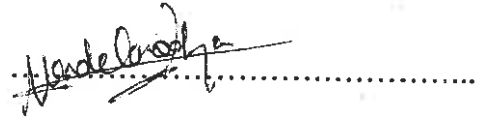
Jüri Üyesi: Prof. Leyla Pınar Taşverer
Danışman: Halic Üniv. D.P.B. ASD/ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üy. F. Zeynep Eğilmez
Halic Üniv. Öğr. Üyesi ASD/ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Doç. Hande Çaylıca
Kocaeli Üniv. ASD/ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: .....
..... Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: .....
..... Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
ÖNSÖZ	vii
1.GİRİŞ	8
2. KEMAN ÇALGISININ TONAL MÜZİK VE TÜRK MAKAMSAL MÜZİKTEKİ TARİHİ	9
2.1. Tonal Müziğin Evrelerinde Keman.....	9
2.1.1. Keman Tekniği Ve Stilini Yerleştiren Besteciler	10
2.2. Barok Keman Ekolü Yaratın Besteciler.....	10
2.3.Türk Makamsal Müziğinin Keman İle Tanışması.....	15
2.3.1. Türk Müziğinde İlk Keman Eğitimi.....	17
3.BAROK DÖNEMİNDE AVRUPADA VE OSMANLIDA KEMAN İÇİN ESER YAZMIŞ ÜNLÜ BESTECİLER	20
3.1. Avrupa Barok Dönemindeki Ünlü Besteciler Ve Ülkeleri.....	22
3.2. Osmanlı Barok Müziğinde Ünlü Kemancılar.....	25
4.TARİHTEKİ ÜNLÜ KEMAN YAPIMCILARI	28
4.1. Barok Keman ve Özellikleri.....	30
5. SONUÇ	31
KAYNAKÇA	32
ÖZGEÇMİŞ	33

ÖZET

Bu çalışma Osmanlı ve Avrupa Barok dönemini kapsayan 1600-1750 yılları arasındaki 150 yıllık bir zaman dilimi içerisinde yer alıyor. Bu dönemde keman çalgısının taşıdığı nitelikleri biçimsel, dönemsel özellikleri incelenmiştir. Avrupa ve Osmanlı Barok keman repertuarı teknik ve yapım konusunda araştırılması amaç edinmiştir. Ayrıca Avrupa ve Osmanlı'da çalgı yapımcılığı üzerine önemli ustaların tanıtılması amaçlanmıştır. Barok dönem müziği bilinenin aksine, yalnızca Avrupa klasik müziğine ait bir dönem değildir. Özellikle bu dönemde Avrupa'dan İstanbul'a çeşitli nedenlerle gelen besteci ve müzisyenler o dönemde Osmanlı topraklarında yaşayan müzisyenlerle etkileşim halinde bulunmuştur. Bunun sonucunda eserlerde ortak noktaların var olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Barok, Keman, Ayaklı Keman, Osmanlı Barok, Avrupa Barok.

ABSTRACT

This study is in a period of 150 years between the years 1600-1750, covering the Ottoman and European Baroque periods. In this period, the formal and periodic features of the qualities of the violin instrument were examined. The aim of this course is to investigate the repertoire of European and Ottoman Baroque violin. Also, it was aimed to introduce important masters in European and Ottoman musical instruments. Baroque music is not a period of European classical music. Especially during this period, composers and musicians from Europe to Istanbul for various reasons were interacting with the musicians living in Ottoman lands at that time. As a result, there are common points in the works.

Key Words: Baroque, Violin, Foot Violin, Ottoman Baroque, European Baroque.

ŞEKİLLER LİSTESİ

1. Resim 1. Vivaldi.....	12
2. Örnek 1. Vivaldi 4 Mevsim Keman Konçertosu, İlkbahar, Birinci Bölüm, Birinci Solo.....	13
3. Örnek 2. Geminiani, Concerto grosso, Birinci Bölüm, Adagio.....	14
4. Resim 2. Geminiani.....	15
5. Resim 3. Ayaklı Keman.....	18
6. Örnek 3. Gazi Giray Han, Mahur Peşrev.....	19
7. Resim 4. BACH.....	21
8. Örnek 4. BACH, Concerto No. 1, Allegro Moderato, Birinci Bölüm, Birinci Solo.....	21
9. Resim 5. TARTİNİ.....	22
10. Örnek 5. TARTİNİ, Teufelstriller Sonate, Larghetto.....	23
11. Resim 6. TELEMANN.....	25
12. Örnek 7. Segah Saz Semaisi, Kemani Hızır Ağa.....	26
13. Örnek 8. Kemani Yorgi Efendi, Hicaz Makamı, Gam-ı Hicranla Perişan Ne Karanlık Kaderim.....	27
14. Resim 7. Andrea AMATİ yapımı keman.....	28
15. Resim 8. Antonio Stradivari yapımı keman.....	29
16. Resim 9. Barok Keman.....	30

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlamamda benden manevi desteklerini esirgemeyen annem Şükriye ÖZEN'e, babam İsmail ÖZEN'e, kardeşim Alper ÖZEN'e , tez danışmanım Prof. Leyla Pınar TANSEVER'e, çalgı yapımcısı luthier Ercüment ÇETİNKAYA'ya ve Öğr. Gör. İlhan Uğur YAZAR'a teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

1. GİRİŞ

Barok dönemi kendinden sonraki dönemleri (klasik, romantik ve çağdaş v.b) önemli ölçüde etkilemiştir. Gelen müzikal yönden ilk tonalite kavramı, modülasyon tekniği, eser içinde tempo değişimi, nüansların ses şiddetlerinin belirgin bir şekilde kullanılmaya başlanması ve konçerto, sinfonia, oratoryo gibi türlerin bu dönemde ortaya çıkması, Barok dönemini önemli aydınlatıcı bir dönem haline getirmiştir.

Geçmiş tarihe baktığımızda Barok dönemi müzik eserleri kendinden sonra gelen dönemler içerisinde, uzun yıllar boyunca kiliseler de dahil olmak üzere seslendirilmemiştir. Fakat özellikle son yıllarda ve günümüzde, kurulan Barok toplulukları orkestralarla birlikte tekrar önem kazanmaya başlamıştır.

Keman repertuarı ve kemanın fizyolojik ve teknik ilerlemede ve gelişmesinde Barok dönemi çok önemli bir yere sahip olmuştur.

2. KEMAN ÇALGISININ TONAL MÜZİK VE TÜRK MAKAMSAL MÜZİKTEKİ TARİHİ

2.1. Tonal Müziğin Evrelerinde Keman

Kemanın ilk görüldüğü zamanlar Rönesans dönemidir. Bu dönemde keman çalgısının gelişimi başlamıştır. Dönemin çalgı yapımcıları ile eğitimcilerinin başında Gasparo da Salo ve öğrencisi Giovanni Paola Maggini (1580-1632) ve Andre Amati (1505-1577) gelmektedir.

Rönesans döneminde keman müziği vokal müziğe eşlik etmesiyle başlamıştır. Bu sayede kemanın modal sistemden tonal sisteme geçişi hız kazanmıştır.

Barok döneminde keman gelişme yönünden hız kazandığını görüyor. Barok dönemi bütünsel özellik bakımından yalnızca çalgı müziği için değil, genel yönden müzikal yenilikler getirmiştir. Bu dönemde tonalite kavramı (majör, minör), modülasyon tekniği, eser içinde tempo değişikliği, ses şiddetleri nüansların belirgin bir şekilde kullanılmaya başlanması, konçerto, sinfonia gibi biçimler bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Barok döneminde Viol ailesi olarak bilinen çalgılar aslında kemanın ataları olarak biliniyor. Müzikte tekniksel bakımdan yeniliklerin ve gelişmelerin artması ile keman gelişmeye başlamıştır. Kemanın müzikte kullanımı yaygınlaşmaya başlayarak dönemin önemli bir solo çalgısı haline gelmiştir. Bu gelişmelerin doğrultusunda keman öğrencilerinin ve öğretmenlerin sayısı artmış yeni icra teknikleri ortaya çıkmıştır.

2.1.1. Keman Tekniğini Ve Stilini Yerleştiren Besteciler

Barok dönemde çeşitli enstrümanlarda ve şan eğitiminde olduğu gibi keman tekniğine ait çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan kalıcı olan bazılarını konumuzda ele alıyoruz.

Özellikle barok döneminde keman tekniğine ve stiline katkıda bulunmuş bestecilerin başında řu isimlerin geldiğini görüyoruz; Vivaldi (1678-171) , J. S. Bach (1685-1750) , Francesco Geiminiani (1687-1762) , George Philippe Teleman (1681-1761), Guiseppe Tartini (1692-1770). İsmi belirtiğimiz besteciler kendilerine ait bir uslûp, teknik ve ekoller geliştirerek öğrenciler yetiştirmiştir.

2.2. Barok Keman Ekolü Yaratan Besteciler

2.2.1.VİVALDİ (1678-1741): Antonio Vivaldi 4 Mart 1678 tarihinde Venedik'in San Giovanni bölgesinde doğmuştur. Babası Giovanni Battista'dır. Giovanni 1655 yılında bulunduğu bölgede zengin bir aile olan Agostino ve Margarita Vivaldi'nin son çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Giovanni Battista 1665 senesinde babasının ölüm sebebi nedeniyle annesi ve büyük kardeşi ile birlikte Venedik'e göç etmişlerdir.

Giovanni Battista'nın beşi erkek ve dördü kız olmak üzere dokuz çocuğu dünyaya gelmiştir. İçlerinden bir tek Antonio Vivaldi meslek seçimini müzisyenlik olarak belirleyerek yaşamını müzisyen kimliğiyle devam ettirmiştir. Antonio Vivaldi'nin babası berberlik mesleğinin yanı sıra bulunduğu bölgede üne sahip iyi bir kemancı olduğu da bilinmektedir. Aziz Marko kilisesinde kemancılık yapmış ve kariyerini geliştirerek orkestralarda solo performanslar sergilemiştir. Bu gelişmelerin akabinde keman öğretmenliği de yapmıştır.

Antonio Vivaldi mzk hayatına on beş yaşına kadar babasından mzk eğitimi alarak başlamış ve sonrasında rahiplik eğitimi de almıştır. 17 Haziran 1693 yılında reşit kabul edildiği için *San Geminiani* kilisesine rahip yardımcısı olarak atanmıştır. 23 Mart 1703 yılında kendisine rahiplik nvanı verilmiştir. Bundan sonraki yıllarda profesyonel müzisyen olarak gerçekleştirdiği performanslarında *Rahip Vivaldi* nvanlıyla çalışmıştır. Yirmi beş yaşında atanmıştır. Kızıl saçlara sahip olduğu için kendisine *Kızıl Rahip* denilmiştir.

Mzk hayatında ilk profesyonel deneyimini 1703 yılında *Ospedale Della Pieta* isimli fakir ve kimsesiz kız çocuklarına hizmet eden yetimhanede keman ğretmeni olarak görev yapmıştır. Bu süre içinde aynı tarihte G. Friedrich Haendel Hamburg operasında kemancı olarak ve J. S. Bach Neue Kirsche Arnstadt' da organist olarak müzisyenlik yapmıştır. Pieta'da mzk ğretmenliği görevini sürdürürken rahiplik görevine de devam etmiştir. Ospedale Della Pieta Vivaldi'nin en önemli geçim kaynağı olmuştur. Daha sonraki yıllarda kendisine kurumun yaylı sazlar ve çalgı alımı, bestecilik ve şeflik görevleri verilmiştir.

Vivaldi 1703-1712 yılları arasında başarıları ve yeteneğinden dolayı n salmış ve *nl Vivaldi* Olarak adından söz ettirmiştir. 1711 yılında Op.31 *L'estro Armonico'nun* birinci basımında o dönemde yeni bir çalgı müziği formu olan 'Konçerto'nun öncüsü olarak n yapmıştır.

Yaşadığı bu gelişmelerin ardından Vivaldi operaya büyük bir ilgi göstermiştir. İlk operası olan *Ottone in Villa'yı* (RV.729) 1715 yılının Mayıs ayında, Vincenza'da bulunan *Della Grazi* tiyatrosunda seslendirmiştir. 1714-1717 yılları arasında, virtüöz icracı, besteci olarak eserleriyle Viyana'da büyük bir ne kavuşmuştur.

1715-1716 yıllar arasında Venedik'e yolları düşen Frankfurt'lu soylu Fridrich Arnabd von Uffenbach ve Dresden'li kemancı George Pisendel, Vivaldi'nin çok sayıda el yazması eserlerini satın alıp Almanya'ya götürmüştür. İlerleyen

zamanlarda Pisendel, Vivaldi'nin keman öğrencisi olmuş ve Vivaldi onun için beş keman sonatı ve altı konçerto yazmıştır. Vivaldi Uffenbach'a keman için yazdığı *Concerto Grosso* 'yu ithaf etmiştir. Bu eserleri Uffenbach satın almıştır.

Özellikle konçerto formunda yazdığı eserlerle dönemin en iyi keman eğitmenlerinden ve yorumcularından birisidir. Vivaldi müzisyenliğin haricinde aynı zamanda papazlık yapmıştır. Kızıl saçları nedeniyle kendisine Kızıl Papaz'da denilmektedir. 50'yi aşkın opera, 450 kadar konçerto, 70'ten fazla sonat, 21 senfoni, 100 kadar arya, 59 kantat ve seranat, 3 oratoryonun yanında pek çok eseri de yitiktir. Konçertolarının zorluğu, keman tekniğinin gelişiminde önemli rol oynadı. En meşhur eseri Four Seasons (Dört Mevsim) dir.

Yaşamının son zamanlarında Vivaldi'nin müziği, toplumun değişen yapısıyla birlikte geri planda kalmaya başlamıştır. Yalnızca eserlerinin bazıları Dük ve Prens olan Anton Von Ulrich tarafından satın alınmıştır. Ekonomik sorunları ile birlikte ilerleyen yaşından dolayı hastalanınca durumu kötü bir hal almış ve Viyana'da 27 Temmuz 1741 akşamında hayata veda etmiştir.

Resim 1. VIVALDİ.

Dönemin önemli keman virtüözlerinden biri olan Geminiani Corelli'nin tekniğini benimsemiş ve bu tekniği geliştirmiştir. Özellikle yaylı çalgılar için yazdığı eserleriyle bilinen Geminiani sonat ve konçerto formlarının oluşumunda ve gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Müziyenliğinin dışında eğitmen olarak da yaşadığı döneme katkı sağlayan Geminiani İngilizce olarak yazdığı 1730 yılında yayımlanan *Art Of Violin Playing (Keman Çalma Sanatı)* keman için yazılan ilk metod olarak görülmektedir. Eserlerinden bazıları; 18 keman konçertosu, konçerto grosso'lar dır. ¹ (*Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*)

Resim 2. GEMİNİANİ

Örnek 2. Geminiani, Concerto grosso, Birinci Bölüm, Adagio.

2.3. Türk Makamsal Müziğinin Keman İle Tanışması

Bir çok Türk Müziği besteleri keman çalma stilimizi en belirgin şekilde ifade önemli bir unsurdur. Osmanlı Saray müziğinin meşhur kemancılarından biri olan Rum *Yorgi* birden fazla enstrüman icra etme yeteneğine sahip olduğu halde, asıl olarak kendini müzikal açıdan keman icrasıyla ifade etmiş ve döneminde üne kavuşmuştur. Doğuya kemani ilk getiren *Yorgi* olmuştur. O dönemde Frenk kemani adı verilen bu kemana meyhane ve tavernalar dışında fazla ilgi gösterilmemiş ve *Yorgi*'den sonra bu sazın kaybolacağına kesin gözüyle bakılmış.

Sözünü ettiğimiz o dönemin kemani çeşitli parçalardan oluşmuştur. En önemli bölümü ses veren teknesi, içi oyulmuş ve iyice kurutulmuş hindistan cevizi kabuğudur. Bu meyveler çeşitli boylarda olurlar ve bazılarının kabukları üç parmak kalınlığında olabilir. Cevizin içi boşaltılmak için, genişçe açılan deliğin üstü, ince eve şeffaf bağırsak yapılan bir zarla kaplanır. Teknenin arka kısmına da yarım daire şeklinde yarıklar açılır. Bazen de hindistan cevizi kabuğu yerine, kurutulmuş ve aynı

renge boyanmış bir asma kabağı da kullanılabilir. Bu türler daha ucuz olr fakat sesi diğerlerine göre güzel değildir.

Sapı her türlü ağaçtan yapılabilse de en makbulü köknar ağacından yapılanıdır. Sap yuvarlak olup üst kısmı tekneye yakın kısmından daha geniştir. Sapın alt kısmına eklenen demir ya da bakır çubuk tekneyi boydan boya delip geçer ve teknenin alt kısmından yarım ayak kadar dışarı çıkar. Sapın ucunda fil dişi ya da balık dişinden bir topuz, topuzun hemen altında da tellerin sarıldığı burguların yuvaları vardır. Bu burgular normalden daha büyük ve kalındır. Kemanın üç teli olduğundan burgular da üç adettir. Teller teknenin üzerinde zarın sapa yakın kısmına yerleştirilen bir eşiğe dayanırlar. Teller ibrişimden yapılır.

Beyaz ve ham ipek ibrişimlerin en ince ve pürüssüzleri seçilerek üç eşit çile haline getirilir. Üç çile önce ayrı ayrı soldan sağa, daha sonra hep birlikte sağdan sola bükülür. Tellerin çapı aynı olmayacağı için, her teldeki ibrişim sayısı değişik olacaktır. En kalın telde her çileden 68'er olmak üzere 204 adet, ikinci telde 42'şerden 126 ibrişim, en ince telde de her çileden 16'şar olmak üzere 48 ibrişim bulunmaktadır. Tellerin çözülmemesi çalınırken kopmamaları için ibrişimlerin ince ve sağlam olması, bükümünde sıkı ve düzenli yapılması gerekmektedir. Teller teknenin alt kısmında üç küçük kancaya bağlanır.

Doğu kemanında tellerin ikisi beşli aralıklarla akort edilir. İlk tel Türk Müziğinde Yegâh perdesinde yani Batı Müziğindeki Re sesine, ikincisi ise Dügah

perdesine yani La sesine akort edilir. Tellerin en incesi olan üçüncü tel de Re sesine akord edilir. Dördüncü tel günümüzdeki kemanda var olduğu gibi yoktur.

Doğu kemanının sesi günümüz kemanda olduğu gibi gür ve çok belirgin bir yapıya sahip değildir. Bu kemandan güzel ton elde edilebilmesi için dikkatli ve incelikle çalınması gerekmektedir. Doğulular kemanı bağdaş kurup kemanın teknesi altındaki madeni bölümü yere dayayarak çalmışlardır. Kullandıkları yay günümüzdeki yaya çok benzerdir. Yalnızca yayın ucunda kılları gergin tutmak için gevşetme veya germek için kullanılan bölüm yoktur. Bu işlevi çalarken elleriyle gererek yaparlar. (18. Yüzyılda Türk Müziği, Charles FONTON, Çeviri: Cem BEHAR).

2.3.1. Türk Müziğinde İlk Keman Eğitimi

Barok çağla ilgili müzik konusundaki bilgiler Evliya Çelebi (1611-1682) ve o dönemin hatıratlarını yazan gezginci yabancıların bilgilerinden ve yakıştırmalarından kaynaklanır.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı “*Osmanlılar Zamanında Çalgılar*” incelemesinde; 18. Yüzyılda haremdeki cariyelere haftanın belirli günlerinde müzik hocalarının keman dersleri verdiklerinden bahseder. Topkapı Sarayı arşivi 2352 nolu *Harcı Hassa* defterinde bu hocalara verilen derslerin karşılıkları 1200 kuruş akçe ya da bir kat elbise, Avusturya modeli yelek verildiği yazılıyor.

Kemani Hızır Ağa 1749'da yazdığı el yazması kitabı "*Tevhid-ü l- Nagamat*" kitabında çalgılardan bahsetmiştir. Ayrıca o yıllarda İstanbul'da bulunan Hollandalı ressam Van Mour müzisyenlerle ve dansla ilgili tabloları bize yol gösterici olmaktadır.

Bir çok bilgiyi de Hümayun Enderun'u çavuşlarından müzikle uğraşanları belgeleyen kaynaklarında mevcuttur. Bahsedilen dönemde *Ayaklı Keman* çalgısını Günümüze ulaştırarak gün ışığına çıkaran *İstanbul Barok Kuruluşu* olmuştur.

Resim 3. Ayaklı Keman

MÂHÛR PEŞREV

Düyek
I.HANE

Gâzi Giray Han

TESLİM

(SON)

II.HANE

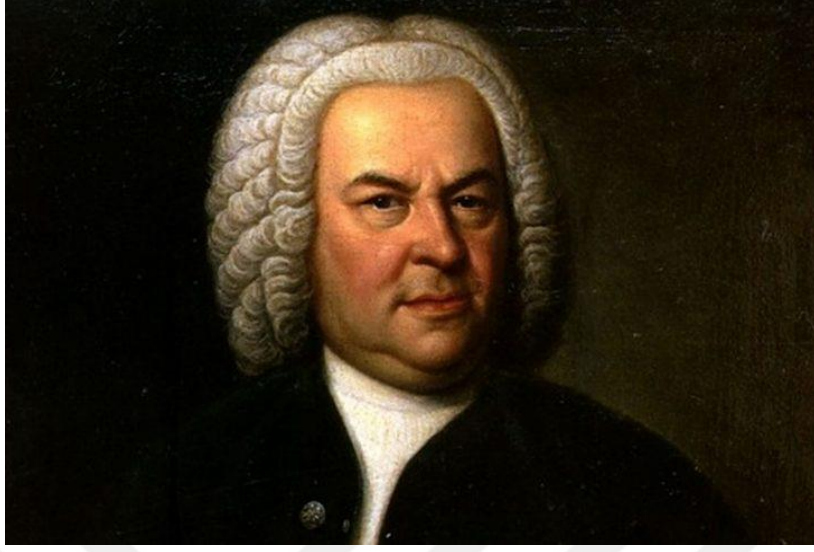
Örnek 3. Gazi Giray Han, Mahur Peşrev.

3.BAROK DÖNEMİNDE AVRUPADA VE OSMANLIDA KEMAN İÇİN ESER YAZMIŞ ÜNLÜ BESTECİLER

3.1. Avrupa Barok Dönemindeki Ünlü Besteciler Ve Ülkeleri

J. S. BACH (1685-1750): Alman besteci Johan Sebastian Bach ilk müzik eğitimini ailesinden almaya başladı. Ailesi müzisyen bir aileydi. Babasından keman çalmayı öğrendi. Ayrıca klavsen ve org çalmada gün geçtikçe ustalaşmaya başladı. Küçük yaşlarda önce annesini sonra babasını kaybetti. 3 yıl boyunca San Michel Kilisesi'nde görev almıştır. Dini inancının yüksek olması sebebiyle eserlerinde genelde dini konular işlemiştir. Yaşamı boyunca yaklaşık 1000 esere imza atmıştır fakat bunların çoğu günümüze ulaşmamıştır. En ünlü eserlerinden olan Brandenburg Konçertoları, günümüze kadar ulaşmış eserleri arasındadır. Bach piyano, org, kuramsal, dinsel, oda orkestrası, missa, koral ve kantat olmak üzere farklı türlerde eserler vermiştir. Yaşamının son zamanlarını kör olarak geçirmiştir. (BÜKE, 2012, Bach Yaşamı ve Eserleri).

Bach müziğe çok fazla yenilikler ve katkılar sağlamış bir bestecidir. Modülasyon, tonalite, majör ve minör kavramlarını çözümleyerek geliştirmiştir. Barok dönemi keman müziğine oldukça olumlu katkılar sağladığını, özellikle keman için yazdığı konçerto eserlerinde görebiliyoruz. Böylece barok dönemi keman müziğine yeni bir üslûp kazandırarak kendinden sonraki dönemlere ışık olmuştur.

Resim 4. BACH.

2

CONCERTO No. 1
in A minor, S. 1041
for Violin and Piano*
JOHANN SEBASTIAN BACH
(1685-1750)

Edited by IVAN G. UMLAN

Allegro moderato
VIOLIN

*Originally for Violin and Organ.
1399

Copyright © 1978 by Encyclopædia Britannica, Inc., New York.
Copyright Renewed

Örnek 4. BACH, Concerto No. 1, Allegro Moderato, Birinci Bölüm, Birinci Solo.

Guiseppe TARTİNİ (1692-1770): Kemana yorum ve teknik bakımdan pek çok yenilik katmış bir bestecidir. Şeytan Trili sonatı ile ün kazanmıştır. Başkemancılık ve orkestra şefliği görevlerinde bulunmuştur. Keman çalarken vibratoya fazla eğilim göstermemiş, vibratoyu genelde eserin hissiyatını belirtmek ve süsleme amaçlı kullanmıştır. (ULUCAN, 1998). Tartini Corelli'nin keman çalma tekniğine yenilikler getirmiştir. Keman yayını hafifletiren ve ilk Kaim tel kullanan Tartini olmuştur. 1714'te kendi adıyla ya da "Bileşke Tonu" olarak adlandırılan üçüncü tonu farketmiş, akustik bilgisi bu ilginç olguyu açıklamaya yetmemiş olsa da keman akordu için bu sesin duyulması gerektiğini savunmuştur. Üçüncü ton ancak iki ses sürekli olarak güçlü bir şekilde çalındığında duyulmaktadır. Yapıtlarından bazıları; Trillo diavolo sonat (Şeytan Trili), 150 keman sonatı, Kitap Affet idi Musica 1737 (Müziğin Hoşlukları), Trattado di Musica 1754 (Müzik İncelemeleri).

Resim 5. TARTİNİ

Teufelstriller-Sonate

Herausgegeben von
Günter Kehr

I

Giuseppe Tartini

Larghetto affettuoso

Musical score for the first movement of the Teufelstriller-Sonate by Giuseppe Tartini. The score is in G minor, 3/4 time, and consists of seven staves of music. It features various musical notations including slurs, accents, trills (tr), and fingerings (1, 2, 3, 4). The first staff starts with a first finger fingering (1) and a slur over a series of eighth notes. The second staff has a first finger fingering (1) and a slur. The third staff has a first finger fingering (1) and a slur. The fourth staff has a trill (tr) and a slur. The fifth staff has a first finger fingering (1) and a slur. The sixth staff has a first finger fingering (1) and a slur. The seventh staff has a first finger fingering (1) and a slur.

**Tempo giusto della
Scuola Tartinista**

II

Musical score for the second movement of the Teufelstriller-Sonate by Giuseppe Tartini. The score is in G minor, 2/4 time, and consists of two staves of music. It features various musical notations including slurs, accents, trills (tr), and fingerings (1, 2, 3, 4). The first staff starts with a first finger fingering (1) and a slur. The second staff has a first finger fingering (1) and a slur.

Georg Philipp TELEMANN (1681-1767): 14 Mart 1681'de Magdeburg'da doğdu. 25 Haziran 1767'de Hamburg'da öldü. Protestan bir din adamının oğluydu. Küçük yaşta müziğe yetenekli olduğunu kanıtladıysa da ailesi müzisyen olmasına karşıydı. Yine de bu alanda kendini yetiştirdi. Keman, viola da gamba, obua, flüt ve piyano çalmayı öğrendi. 1700'de Leipzig Üniversitesi'nde hukuk eğitimine başlamış olmasına rağmen müzik çalışmaları nedeniyle okulu yarıda bıraktı. Leipzig'de bir kilise için kantatlar besteledi ve bir üniversite kilisesinde org çaldı. Aynı dönemde öğrenciler arasında bir müzik derneği kurdu. Bunu bir orkestraya dönüştürerek o zaman için bir yenilik olan halk konserleri düzenledi. Leipzig opera orkestrasının şefliğine getirildi. 1704-1708 arasında Sorau'da (bugün Polonya'da Zary) kilise kilise korosunun ve saray orkestrasının yöneticisi, 1712-1721 arasında Frankfurt am Main'da kent müzik yöneticisi 1721-1767 yılları arasında ise Hamburg'da operadan başka beş ayrı kilisenin ve Johanneum adlı bir okulun müzik yöneticisi oldu. Zaman zaman Beireuth ve Eisenach'ta saray müzisyeni olarak çalıştı. Dönemin de o kadar ünlüydü ki 1722'de Leipzig'deki Thomas kilisesinde org çalma görevini geri çevirdikten sonra Bach'a önerilmişti.

Günümüzde 700'ü aşkın yapıtının derlemesi yapılmaya çalışılmaktadır. Kendisinden önceki bir çok bestecinin yapıtlarını incelemiştir. Bazı müzik formlarında besteler yapmıştır. Özellikle oda müzikleri ve operaları ilgi uyandırmıştır.

Başlıca yapıtları; *Trio Sonatı, 72 kilise kantatı, 3 konçerto 3 orkestra suiti, oratoryalar ve kantatlardır. (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi).*

Resim 6. TELEMANN

3.2. Osmanlı Barok Müziğinde Ünlü Kemancılar

Osmanlı Barok Döneminde günümüze kadar belgeleri ulaşılmış bilinen çok sayıda keman icracıları olmasa da içlerinde en çok bilinenlerden *Kemani Hızır Ağa* ve *Kemani Rum Yorgi*'den bahsedebiliriz.

Kemani Hızır Ağa: Halep'te doğmuştur. Şam asıllı bir aileye mensuptur. Genç yaşta İstanbul'a gelen ve Saraya alınan Hızır Ağa 1. Mahmut (1730-1754) ve 3. Osman (1754-1757) devirlerini idrak etti. Keman çalmadaki ustalığı sebebiyle *Kemani Hızır Ağa* diye anıldı. En meşhur olduğu dönem 1. Murat zamanıdır. Bestekarlığı ve musıkı nazariyatı üzerinde sıkça çalışmalar yaparak kendini bu alanlarda da göstermiştir. Bestelediği saz eserleri arasında özellikle mehterhane peşrevleri meşhurdur. Bunlardan zirgüleli hicaz ve segah karabatak peşrevleriyle, bayati saat peşrevi günümüze kadar gelmiştir. Müsebba adlı yedi vuruşlu ve yirmi altı zamanlı bir usulle vech-i arazbar makamının da mürettibi olan Hızır Ağa ayrıca

‘‘Hızır Ağa Edvârf’’ adıyla bilinen bir nazariyat kitabı kaleme almıştır. Klasik bir edvar kitabı düzeninde olan eserin asıl adı ‘‘L Tefhimü’l-makamut ü tevlidin nagamart’’ tır. İki bölümden meydana gelen eserrin birinci bölümünde perdeler, makamlar ve usullere dayalı bilgiler yer alır. İkinci bölümünde ise ondokuz adet musıkı aletinin bölümlerine yer verilmiştir. Bu eserin İstanbul kütüphanelerinde üç nüshası mevcuttur.

Bunların yanı sıra Hızır Ağa birçok öğrenci yetiştirmiştir.

SEGÂH SAZ SEMÂİSİ

MÜZİK: KEMÂNİ HIZIR AĞA

USÛLÜ: AKSAK SEMÂİ
♩ = 112

1.

2.

TESLİM VE 2. HÂNE

1.

2.

3. HÂNE

4. HÂNE YÜRÜK SEMÂİ
♩ = 100

Örnek 7. Segah Saz Semaisi, Kemani Hızır Ağa.

Kemani Rum Yorgi: Yaşamı hakkında çok kısıtlı bilgi vardır. Osmanlı Sarayının en başarılı bestecilerinden biri olduğu, en basit ve ilkel sazlarla dinleyenlerin ruhlarına hitab edebildiği bilinmektedir. Yaşadığı dönemde birçok sazı çalabilen Yorgi Efendi, asıl şöhretini keman ile duyurmuştur. Charles Fonton 1751 yılında batı kemanını ilk kez Türk Müziğine getirdiğini belirtir. Günümüze ulaşan 10 kadar eseri vardır.

Gam-1 hicranla perişan ne karanlık kaderim

Kemani Yorgi Ef. Hicaz.

كمانی یورگی افندی حجاز

GA MI HIC RAN LA PE
RI ŞANQ NE KARAN LİK KA
DE RİM EY E LAR GÜL LE Rİ
BAY GİN SE Nİ GİR MEK Dİ
LE GİM
GE CE LER SUB-
HA KA DAK SEV Dİ CE GİM 8
GÜL SE DE RİM GÜL SE DE RİM

Örnek 8. Kemani Yorgi Efendi, Hicaz Makamı, Gam-1 Hicranla Perişan Ne Karanlık Kaderim.

4. TARİHTEKİ ÜNLÜ KEMAN YAPIMCILARI

Bu çalışmada özellikle Barok Dönemde ki keman repertuarından bahsetmeyi amaç edinilmiş olsa da, tarihteki en ünlü keman yapımcılarından da bahsetmek gerekmektedir. Müzisyenlerin enstrümanlara sahip olmaları ve rahat bir şekilde icra edebilmeleri için enstrüman yapımcılarına her zaman ihtiyaçları vardır.

Gasparo da Salo(1540-1609): Asıl adı Gasparo Bertolotti olan İtalyan asıllı luthier, 1540 yılında İtalya'nın Brescia'da ki Salo kasabasında dünyaya gelmiştir. Kendisi için kemana ilk icat eden kişi olduğuda belirtilmektedir. Özellikle yaklaşık 40 sene boyunca kaliteli kemanlar, viyolenseller üretmiştir. Amati ailesiyle aynı çağda yaşamış olmasına rağmen onlardan farklı yöntemde çalışmalar yapmıştır.

Andrea Amati(1504-1577): Cremona keman yapım ekolünün kurucusu Andrea Amati (y. 1500-y. 1577) bugün kullanılan biçimdeki ilk keman ailesi enstrümanlarının yapımcısı olarak kabul edilir. Andrea Amati'nin ürettiği en eski kemanlar 1564 yılına denk gelir. Andrea Amati Cremona keman yapım ekollerinin başında gelen isimlerden biridir.

Resim 7. Andrea AMATİ yapımı keman.

Antonio Stradivari(1644-1737): Cremona’da doğdu. 18 Aralık 1737’de aynı kentte öldü. Stradivari olarak da tanınır. Cremona’nın ünlü keman yapımcısı Amati ailesinden Nicolo Amati’nin (1596-1684) öğrencisi ve çırağı oldu. 1666’da, daha Amati’nin yanında çalıştığı sırada, yaptığı kemanlara kendi imzasını koymaya başladı. Daha sonra, oğulları Francesco (1671-1743) ve Omobono (1679-1742) ile birlikte çalıştıysa da, onlara ancak önemsiz işleri veriyordu. Ölümünden sonra, oğullarının yaptığı kemanlar, hiçbir zaman onun kemanlarının düzeyine erişemedi.

Stradivarius kemanın biçimini yetkinleştirmiştir. Önceleri Amati’ninkilere benzeterek, ama ondan küçük modeller üretirken, 1684’te daha büyük kemanlar yapmıştır. 1690’larda Longuet adı verilen uzun yapılı bir keman türü ortaya çıkarmışsa da, bundan kısa sürede vazgeçmiştir. Özellikle 1700’den sonra yaptığı kemanlar usta işçilikleri, sağlam yapıları, zarif biçimleri, kusursuz oranları ve bu niteliklerin sağladığı ses güzelliği ve güçlülüğüyle ün kazanmıştır. Stradivarius, kemanlarını genellikle köknar ağacından yapmıştır. Kullandığı turuncu ile kırmızı arasında değişen vernik bileşiminin sırrı ise hiçbir zaman çözülememiştir. Keman biçiminde onun geliştirdiği oranlar ve köprü yapısı, daha sonra standart kabul edilmiştir. Yaptığı 1100 kadar kemanın 400’ünü Avrupa’nın çeşitli saraylarına göndermiştir. Ayrıca viyolonsel, viyola, mandolin, lut ve gitar da yapmıştır. Yaşamı sırasında Avrupa’nın en varlıklı insanlarından biri olmuştur. Kemanlarından 1715 tarihli Alard, viyolonsellerinden 1720 yapımı Piatti, en ünlüleridir. Günümüzde yapmış olduğu kemanlar dünyanın en pahalı müzik aleti olma özelliği taşımaktadır.

Resim 8. Antonio Stradivari yapımı keman.

4.1. Barok Keman ve Özellikleri: Günümüzde kullanılan kemanın ilkel halidir. Tuşesi günümüzdeki kemana kıyasla küçüktür. Gövde kısmı daha çok bombeli şişkin bir yapıya sahiptir ve kemanda çenelik aparatı yoktur. Özellikle barok dönemde kullanılan kemanlarda bağırsak tel kullanılmaktadır. Bu sebeple kemanın tonu günümüze kıyasla tansiyonu düşük, daha yumuşak bir tını şeklinde duyulmaktadır.

Barok döneminde keman hızla bir gelişme göstererek dönemin en önemli solo çalgılarından biri olmuştur. Çalış esnasında seste mümkün olduğu kadar şeffaflık, hareketlerde çeviklik, pırlıtlı ve keskinlik, düşük hızda vibrato ve portato teknikleri bu dönemde ortaya çıkmış keman çalma teknikleridir.

Resim 9. Barok Keman.

5. SONUÇ

Bu çalışmada incelenen keman alanında çalışmalar yapmış besteci müzisyenlerin, aralarında müzikal açıdan ortak noktaları bulunduğu gibi, bir takım farklılıklar da vardır. Örneğin; Bach, brans enstrümanı keman olmamış olmasına rağmen, keman sonatları ve konçertolar bestelemiştir. Ayrıca Bach klasik müziğin babası olarak bilinir. Onun bu şekilde anılmasının sebebi modülasyon, sürekli bas, tonalite kavramı (majör, minör, beşliler çemberi) gibi yenilikler bulup kendinden sonra ki bestecileri olumlu yönde etkilediği içindir. Bunların yanı sıra Bach'ın dışında, Vivaldi, Tartini, Telemann, Geminiani öğrenciler yetiştirerek ve kendilerine has üsluplar geliştirerek, kemanı, Barok döneminde parlak noktalara taşımışlardır. Aralarında ki müzikal farklılıklardan bazıları; Geminiani vibratoya ve trillere fazla eğilim gösterip eserlerinde bu durumu vurguladığı halde, Tartini vibratoyu sıklıkla kullanmamış ve genelde kemanın tınısına eğilim göstermiştir. Vivaldi'nin üslubuna bakıldığında bu özelliklerin çoğunu eserlerinde göstermiştir. Yaşadığı dönem içinde kemanı hem orkestra üyesi olarak ve hem de solo saz olarak kullanmıştır. Keman çalımında hız (serilik), belirgin fakat yumuşak triller, vibratolarda ki kısa süreli keskinlikler, Vivaldi'nin özellikle 4 Mevsim eserinde bu tarz üslubu belirgin bir şekilde görülmüştür. Bestecilerin yalnızca üslup özellikleri dışında tür olarak bakıldığında da bazı farklılıklar vardır. Bach, Vivaldi, Tartini müzisyenlik dışında rahip oldukları için dinsel alanda çok sayıda eser üretmişlerdir. Fakat diğer bestecilerde bu durum sıklıkla görülmemektedir.

Bu gelişmelerin akabinde Osmanlı Barok Döneminde günümüzde bir çok müzisyen tarafından o dönemde keman kullanıldığı bilinmemektedir. Bu çalışmada özellikle kemani Yorgo Efendinin Osmanlıya ilk Batı kemanı getirdiği ve Kemani Hızır Ağanın'da bu alanda icralar ve çalışmalar yaptığı belirtilmiştir. Örneklerde gösterilen eser notalarını incelediğimizde, usuller haricinde aslında bir takım ortak özelliklerin ve farklılıkların olduğunu görüyoruz. O dönemde çeşitli nedenlerden dolayı müzisyenlerin ülkelerarası seyahatleri neticesinde, etkileşimler halinde olduğu gözlenebilir.

KAYNAKÇA

AKSOY, V. (2003). *Avrupalı Gezginlerin Gözüyle Osmanlılarda Müzik, Pan Yayıncılık, İstanbul.*

BÜKE, A. (2012). *Bach Yaşamı Ve Eserleri*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul

BÜKE, A. ALTINEL, İpek MİNE (2006). *Müziği Yaratanlar, Barok Dönem*, Dünya Yayıncılık, İstanbul.

ERGÜN, G. (2006). *Kemanın Tarihsel Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

FONTON, C. (1987). *18. Yüzyılda Türk Müziği*, Pan Yayıncılık, İstanbul.

HELLER, Karl (1997). *Antonio Vivaldi: The Red Priest of Venice*, Amadeus Press, Wisconsin.

SAY, A. *Müzik Sözlüğü* (3. Baskı), Ankara Sözkese Matbaası, 2009.

Türk Ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, Sayı: 34, Anadolu Yayıncılık.

ULUCAN, Ö. (1998). *Barok, Klasik, Romantik Ve Çağdaş Dönemlerde Keman*, Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

KOSAL, V. (2001). *Osmanlı'da Klasik Batı Müziği*, Eko Basım Yayıncılık ve Organizasyon Ltd. Şirketi, İstanbul.

YAĞIŞAN, N. AYDIN, N. (2013). *Kemanın Tarihsel Süreci Ve Eğitimci Yorumcular*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Konya.

YILMAZ, C. (2017). *Andrea Amati'nin Viyola Formuna Getirdiği Yenilikler*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Mersin.

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında Adana'da doğdu. 2009 yılında Ordu Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümünden mezun oldu. 2014 yılında Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nden mezun oldu. 2014 Haziran ayında Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesinde caz keman resitali verdi. 2015 / 2016 eğitim öğretim yılında Alanya Bahçeşehir Koleji'nde müzik bölüm başkanlığı yaptı. Yüksek lisans eğitimini Haliç Üniversitesi Konservatuvarı'nda sürdürdü.

Okudum, Anladım, Öğrendim.

Prof. *[Signature]*

yüksek lisans

ORIJİNALLIK RAPORU

% **11**
BENZERLİK ENDEKSİ

% **10**
İNTERNET
KAYNAKLARI

% **2**
YAYINLAR

% **1**
ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1 archive.org
İnternet Kaynağı % **3**

2 www.masalca.net
İnternet Kaynağı % **2**

3 www.sosyalbil.selcuk.edu.tr
İnternet Kaynağı % **2**

4 www.istanbulrumazirligi.com
İnternet Kaynağı % **1**

5 prezi.com
İnternet Kaynağı % **1**

6 bilgihanem.com
İnternet Kaynağı % **1**

7 Submitted to Ataturk Universitesi
Öğrenci Ödevi <% **1**

8 Submitted to TechKnowledge Turkey
Öğrenci Ödevi <% **1**

9 deptphi.ccu.edu.tw
İnternet Kaynağı <% **1**

10

HATİPOĞLU, Vasfi. "TÜRK MÜZİĞİ KEMAN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK YENİ KAYNAK",
Erzincan Üniv. Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve
Edebiyatı Bl., 2016.

Yayın

<%1

11

YAĞIŞAN, Nihan and AYDIN, Nergis. "Kemanın
tarihsel gelişim süreci ve eğitimci yorumcular",
Selçuk Üniversitesi, 2013.

Yayın

<%1

Alıntıları çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde